ग्रं.न. मराठी

वेदांत

३६
838 वे: २६

ता

3077

इ. वि. का. राजवाडे संशोधन मंडळ धुळें.

—: हस्त लिखित ग्रंथ संग्रह :—

ग्रंथ क्रमांक ४३५:वे ३६(२९२)

ग्रंथ नाम गीता-कपिल.

विषय म० वेदांत.

"Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai."

वेदांत

मराठी

कापिलगीता

[illegible]

[illegible]

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

कपील सीडोळीयाचीठेवी॥ आनंदपदवीस्वप्रकाशे॥६१॥ नवलडोळीयाचीलीळा॥ तमनुठीच गोला
पाहावस्तुला॥ येथेडोळीयाचेसाम्यनेला॥ चंद्रसुर्याते[redacted] ठावकेना॥६२॥ डोळासुर्यतेजप्र
काशी॥ चंद्राचीसीतळतासोसी॥ डोळातमामाजीस्वप्रकासी॥ देखेनीजरुपासीवस्तुत्वे॥६३॥
(1) ऐसीजानुनडोळीयाचीस्थीती॥ शशीसुर्यकळीवस्ती॥ परमानंदवीश्रांती॥ सहजगतीपा
वला॥६४॥ [redacted]॥ अज्ञानेत्वचहृदय अंधकारेच मानसे॥ अहीनिशंप्रवेशंती॥ चंचल
त्वचवस्तुनां॥ पैरोतिस्थिरतं थैव॥ पदार्थेसर्वदृश्यंते दृदयंअंधप्रभुवनं दृश्यतेत्वनीरंतरं॥७५॥
टिका॥ अज्ञानत्वबसेहृदई॥ मनअंधकारपाही॥ अरंउप्रवेशातादेही॥ चंचळपाहीपांहीं
वस्तुत्वे॥६५॥ तेचीस्थीरहोतागुरुकृपेसी॥ पदार्थपाहेसकळवस्तुसी॥ हृदईअंधप्रभुवननीर
सी॥ पाहेसावकासीनीरंतर॥६६॥ नकळेनपावेनाठावो॥ स्मरणवीस्मरणस्वभावो॥ हेअज्ञा
नाचेवभव॥ सुन्यत्वभावेहृदईवसे॥६७॥ मनअंधळेदृष्टीहीन॥ नानासंकल्पीहोयमग्न॥
[illegible]॥ संगतीधरणेसेताची॥६८॥ डोळसासत्संगती॥ मनअंधळीयावस्तु
प्रात्य॥ प्रत्यक्षस्वरुपस्थीती॥ देखनीश्रीतीनिजनयनी॥६९॥ नसतासंतसमागमपण॥

Joint project of Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(2)

मनअंधळेकेवळजाण॥वस्तुपदार्थनेदेखणे॥केवळपणेभोवतु॥७०॥असेजेकांअंधळे
मन॥तेदीवसरात्रीकरीगमन॥नानावस्तुमाजीआपण॥केवळपणेप्रवेशकरी॥७१॥अस्ता
नवेहृदयाचेठाई॥मानसेअंधकारपाही॥अहीनीसीप्रवेशदेही॥वस्तुचेठाईकेवळत्व॥७२
मनडोळीयावीनपाहे॥मनसर्वत्रगेउनीराहे॥मनहृदयामाजीजाये॥केवळपणेवस्तुसी॥
७३॥जवपाहेस्थीरहोउन॥सर्वपदार्थदीसेआपण॥जेकांहृदयअंधमुवन॥नीरंतरशोध
नदृश्यदीसे॥७४॥स्थीरहोउनीजवपाहे॥सर्वपदार्थदृश्यहोय॥हृदयअंधमुवनआहे॥
नीरंतरपाहेशोधुन॥७५॥श्लोक॥अकल्पितोद्भवंज्योति॥स्वयंज्योतिप्रकाशता॥अक
ल्पेदृश्यतेजोतिस्वज्योतीपरमात्मनी॥७[illegible]॥टीका॥वअकल्पीतउद्भवेज्योती॥सहज
स्वभावसहजस्थीती॥स्वप्रकाशस्वयंज्योती॥जेत्रीजगतीनसमाये॥७६॥ऐसीज्योती
प्रगटहोता॥हृदयहोयनीर्मळता॥मनचीहोयज्योतीरुपता॥सस्वरुपपरीपुर्ण॥७७॥
तेणेहृदयहोयनीर्मळ॥स्वयंप्रकासेसोज्वळ॥मनज्योतीरुपेउज्वळ॥प्रदीसीकेवळतेजो
मये॥७८॥जीवसमंधहोयकाया॥तेथेचीदीसेनुळमाया॥पवनरुपसकारीया॥अवे

२३ ॥ध्यायेदृश्यतेज्योति॥स्वयंज्योतिप्रकाशता॥

२३ दृश्यतेज्योतिः स्वयंज्योतिप्रकाशता ॥७६॥

कपील तमायानंदत॥७९॥ तेचीहंससंयोगासी॥ ध्वनीरुपछायादृष्टीसी॥ पाहुजातादृश्यतेसी॥ गीता॥
होयज्योतिसीनीजरुप॥८०॥ ज्योतीस्वरुपअघनीहेती॥ तेउर्ध्वेप्रकासीपरंज्योती॥ उद्भे
स्वमात्रलसी॥ सहजस्थीतीस्वप्रकाश॥८१॥ अकल्पीतमध्यस्थानी॥ अबुद्धेस्वउद्भव
नयनी॥ स्वयंज्योतीप्रकाशुनी॥ तेचीतेहोउनीठाके॥८२॥ असेदृश्यहोयदृष्टीसी॥ अलक्ष
(2A) पणेदेखणीसी॥ तेनीश्चयेसीपरमात्मा॥८३॥ जेडोळीयाचेदेखणे॥
प्रकाशाप्रकाशपणे॥ ज्योतीचीनीजज्योतीजाणे॥ तोचीपरीपुर्णपरमात्मा॥८४॥ मनपव
नरुपीज्योतीहोय॥ तोचीसकारीछायापाहे॥ हकारीध्वनीमाये॥ तेज्योतीहोयेअधंशुन्य॥ ५५॥
तेचीउर्ध्वशुन्यपरंज्योती॥ मध्यशुन्यअकल्पीतगती॥ उद्भवहोयनीस्थीती॥ स्वयंज्योती ज
स्वप्रकाश॥८६॥ स्वप्रकाशअलक्षपण॥ पुर्णज्योतीमहाशुन्य॥ तोचीव्यापकेअखंडपण॥
परमात्मापुर्णनीश्चये॥८७॥ तोचीप्रतीबीबछायाज्योती॥ परप्रकाशीनीजस्थीती॥ मुख्य
बींबपरंज्योतीम्हणती॥ अकल्पीतगुनीउद्भव॥८८॥ तेचीअकल्पीतज्योतीपाही॥ ज्योतीची
नीजज्योतीदेही॥ परंज्योतीसर्वाठाई॥ व्यापकपाहीपरत्मा॥८९॥ तोचीस्वात्मज्योतीनी

दा

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

धीर॥ सर्व देही नीरंतर॥ आनंदकंदाचा आधार॥ ज्ञानाग्नी तेजाकार शोभतु॥ ९०॥ श्लोक॥
आनंदकंदे संभुते ज्ञानानळ सुशोभीतं॥ त्राहि मां नरकातू घोरा दीव्यज्योतीर्नमोस्तुते॥ ७८॥
टिका॥ तो हा डोळीयाचा नीज डोळा॥ आनंदाकंद सगळा॥ सहज शोभे नीज ज्योति उजळा॥
(३) ज्ञानाग्नी सोज्वळ प्रदीप्ती॥ ९१॥ सहज शोभे सहज स्थीती॥ ज्ञानानळ अखंड वस्ती॥ अ
खंड अखंड नाआवृती॥ शोभा त्रीजगतीन समाये॥ ९२॥ ऐसी जे का दीव्यज्योती॥ माया प्रणि
२४ पात विन्मुर्ती॥ त्राहि त्राहि नरकापती॥ घोरा वस्ती तारीता॥ ९३॥ जे ऐसे दिव्यज्योतीते जाप २४
त॥ ते न रती नरक घोरात॥ या लागी पुढता पुढत॥ करा प्रणिपात दीव्यज्योतीसी॥ ९४॥
जो आपण तरुनी आणिखा ते॥ घोरा नरकी उद्धरीत॥ ते दीव्यज्योतीनमस्तुते॥ सद्भा
वे नीश्चीत करावे॥ ९५॥ जो आनंदकंदसंभुत॥ ज्ञानानळ सुशोभीत॥ त्राहि मां घोरान
रकात॥ दीव्यज्योती नमन मासे॥ ९६॥ श्लोक॥ विद्यापीठदळोपेतं वैराग्यकेशरं तदा॥
वीरलं कर्णिकं सुकुंदं चंद्रकोटीसमप्रभं॥ ७९॥ सच्चिदं पश्यते तु पं परंब्रह्मे नमाषितं॥ हृत्पुंड
रीमध्ये तु सोमसुर्याग्निमंडळे॥ ८०॥ टिका॥ ज्ञानानळ दीव्यज्योती॥ हृदयपद्मी असे वस्ती॥

(3A)

कपाल

अष्टदळकमळशोभती॥शुद्धचंद्रकांतीप्रभाजैसी॥९७॥नातरीआरक्तकीरण॥केशरजैसा गौतां
पीतवर्ण॥ऐसीशोभासतेजपणे॥वीचारेजाणणेवैराग्यसी॥९८॥वीरक्तकरानशुद्धभावो॥
श्रवणकरीतास्वानुभव॥ज्योतीर्मयदीसेपाहाहो॥प्रभास्वमेवशुद्धशुभ्र॥९९॥केशरीऐसे
वर्णजैसा॥आरक्तवर्णीवभासा॥देखीजेप्रत्यक्षऐसा॥नीजडोळसाहृत्पद्म॥५००॥
अष्टदळकमळीस्थीर॥वैराग्यकेशरसकुमार॥वीरक्तकर्णीकामनोहर॥प्रभासुंदरचंद्रकां
ती॥१॥सारासारतर्कवीतर्क॥संकल्पवीकल्पनीश्चयदृढ॥बुद्धीपुरस्कररसम्यक॥वीचारनी
ष्टंकयानाव॥२॥अष्टदळकमळाचेठाई॥वीचारआरोढपाही॥भ्रमररुपेठाईठाई॥आमोद
द्दष्टीसेवीतु॥३॥वैराग्यकेशरसकुमार॥अष्टदळपत्रीमनोहर॥कीजाणनीस्वयमक्वाहार
अमोदपरस्परसेवितुकैसा॥४॥वीरक्तकर्णीकाशुद्ध॥प्रभाफाकेनीबेड॥वीचारसमंधुसो
ज्वळ॥५॥तेसच्चिदस्वरुपपाहे॥परब्रह्मनेवबोलताहे॥हृदयपुंडरीकामाजीआहे॥सोमसुर्याग्नी
चीहेमंडळे॥६॥सोमसरजीवलंपदसी॥सुर्यवीदशीचतत्सदेसी॥अग्नीआनंदअसीपदसी॥
भ्रमरगुंफेसीमेडळले॥७॥अहंत्वासीत्वंपदबोले॥सोहंत्वीतत्सद्वाटे॥ध्वनीतत्वंसीअेकीमेळे॥

जैनीश्वरंदेवोत्तोबीअष्टक॥

असीपदेश्लेअरवंउत्वा॥८॥त्वंपदेसीवंद्रआो॥तसूदेसीसुर्यखंुटे॥असीपदेअग्नीयकवादे॥
मंउळेत्रीकुटेककारातु॥९॥असीत्रीपदेस्वीदानंदु॥सोमसुर्याग्नीप्रसीद्धु॥अधउर्ध्वहायम
(५) ध्यु॥अनुभवेशुद्धदेखीजे॥१०॥सच्चिदानंदठाईठाई॥आत्मीकीउतुसेपाही॥मुळापासु
नचक्रसाही॥फीरदेहींवायोसरीसा॥११॥अक्षदोनीचीदीस्फुरे॥तेंचीसक्षावीवोढवीमे
धुर॥असाआनंदपाहेवीचार॥कोतुकथोरहोतसे॥१२॥शउचक्रामाजीपाहाहो॥पन्ना
समात्रुकान्वासमुद्रावा॥असाजाणावयानीबोहा॥स्फुरेकैसाॐअक्षरु॥१३॥मगपन्ना
२५ साचीवउमांडी॥सकळाकुसरीनानापरी॥प्रत्यक्षबोलवीगुरुगारुडी॥सक्षावेवोढीना २५
गससी॥असापाहेतोआनंदु॥आपणआपणामाजीस्वानंदु॥परब्रह्मपरमानंदु॥थोरस्वल्का
दुचेलोकि॥१५॥चंद्रसुर्याचीमंउळ॥सप्ताअपसत्यदिसेस्वच्छ॥मध्यभागीअग्नीरुउळे॥
हृदयकमळशोभतु॥१६॥स्लोक॥विद्युत्कोटीवकल्पानिज्वळीतावन्हीरुपिणं॥शिवंदक्षाय
यानित्यंक्षणंपश्येद्यथाविधी॥८१॥दिकान्चपळचमकेसौदामीनी॥प्रभाफाकेआकाशभुवनी॥
प्रत्यक्षपाहेदीसेनयनी॥वन्हीज्वाळाजैसी॥१७॥तेशीवस्वरुपजेकामंगळ॥पाहेक्षणयक

कपील नीस्यतीर्निर्मळ ॥ पृथावीधीभावबळ ॥ सेवी पदकमळसद्गुरुचे ॥ १८ ॥ श्लोक ॥ च्युतवृक्षस्य यथा गीता
पक्वत्फळंचकटु कोमलं फोमलं तंचयथा अम्लं ॥ अम्लंचमधुरं तथा ॥ ८२ ॥ अंतःकरणं च्युतवृ
क्षमनतसश्चतथा फलं ॥ फलंकोमलं निश्चलं सेराद्रु म्लेमवेतथा ॥ ८३ ॥ मनःस्थिरंचाम्लंचय
दा पक्वफलंनरा ॥ मधुरं ब्रह्मरसंप्रोक्तं रसं हंसेन सेवितं ॥ ८४ ॥ टिका ॥ तरी मन होय शुद्ध
निर्मळ ॥ जे सच्युतवृक्षाचे फळ ॥ त[illegible] दृष्टांत सांगो ॥ प्राजळ ॥ जेणे कळेल सकळासी ॥ १९ ॥
(5A) पाहा ताच्युतवृक्षाचे फळ ॥ कटु उपजलागे ॥ कोमळ ॥ दृढजालीयां होय अ[illegible] ॥ तेंची पक्वके
केवळ मधुर होय ॥ २० ॥ च्युतवृक्ष अंतःकरण ॥ [illegible]नस फळ तयालागुन ॥ कोमळ दशा न
उद्वेग पण ॥ तेचि अम्ल होणे दृढत्वे ॥ २१ ॥ सदृढ मन जे स्थीर ॥ तेची अम्ल फळ कठोर ॥ ते तन
से जे मुरे ॥ पक्व मधुर होउनी ठाके ॥ २२ ॥ आंबा आला पाडासी ॥ से जे मुरील्या मधुर रसी ॥
तेवी सेवी जे स्वादासी ॥ तेणे सर्वासी सुख होय ॥ २३ ॥ तेवी सज्जन सेवुनी मन मुरे ॥ होय ब्र
ह्मचमत्कार ॥ पक्वदशा होय मधुर ॥ हंससत्वर रस सेवी ॥ २४ ॥ पक्वेने मधुर होय ॥ मधुर

सुवास प्रगटला हे ॥ तो रस सेवी हंस स्वयें ॥ सुखान्वय अल्हादे ॥२५॥ ब्रह्मीं दृढ मन स्थीर ॥
पक्व दशा ते साक्षात्कार ॥ मन न होय ब्रह्म रस मधुर ॥ तैसे विसत्व रराजहंसु ॥२६॥ श्लोक ॥ अहो
वासनया बद्धं मुक्तिर्निर्वासनामनः ॥ तस्मै निर्वासनं तेभ्यो वक्ष्ये ब्रह्मरस पीवे बुद्ध ॥८५॥ ब्रह्म
(5) रस मीदं स्वादन्तु सेव्यप रमालनि ॥ ईद्रस्यम त्स्यते सुद्रे काकथान्त पक्किट कै ॥८६॥ टिका ॥
अहो वासना बद्ध लाण ॥ मुक्ती नीर्वासना होय मन ॥ यालागी भावे नीर्वासना करुन ॥
२६ ब्रह्म रस होणे पुर्णत्वे ॥२७॥ मन बद्ध वासना मुळ ॥ मन मुक्त नीर्वासना सकळ ॥ मन नाना २६
गी वासना मळ ॥ त्यागे नीर्मळ सहज मन ॥२८॥ नाना कर्म वासना योग ॥ मन करी वीवी
ध भोग ॥ वासना त्यागे उत्तम मार्ग ॥ सहज ब्रह्म योग पावे मन ॥२९॥ यथे का यक तुल मुनाव
आंगी ॥ मन करी मनन्व भोगी ॥ नीर्मन होता नाम योगी ॥ वासना त्यागी सुमन ॥३०॥ जीवत्व
योगे मन चंचळ ॥ शीवत्व संगे सुमन नीश्चळ ॥ आनंद प्रयोग मन उन्मळ ॥ अलक्ष नीमेळ
ली मन ॥३१॥ असे जाणुन सज्ञान योगी ॥ मुक्त राहती वासना त्यागी ॥ अखंड सेवीती ब्रह्म
रस आंगी ॥ स्वानंद भोगी सवेदा ॥३२॥ यालागी बुध होय सज्ञान ॥ नीर्वासना होउन मन ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

कपील

परब्रह्मरससेवन॥ स्वानंदहोणेनीजचुसी॥३३॥ ब्रह्मरसस्वानंदज्यालागला॥ तो त्रुसप
रमात्माझाला॥ क्षुद्रमानीं ईंद्रपदाला॥ तेथेन्न पकिटककालाकोनपुसे॥३४॥ दधीदुग्ध
घृतशाकरा॥ लवणमीश्रीतलुखारा॥ असे शाडुरसप्रकारा॥ सेवीजेनरासभाग्ये॥३५॥
नातरिउन्मनभावेकरोन॥ भोगीपुरुषजेकाआपण॥ सेवीउन्मत्तरसालागुन॥ उन्म
त्तहोउनवीचरती॥३६॥ मद्यप्राशनकरोन॥ मायासीमानितीरंकासमान॥ वाचेबरव
तीनानावचन॥ मद्याचेमहीमानयकुडे॥३७॥ उन्मत्तद्व्याचीहेस्थीती॥ शाडरसाचेवी
कारहोती॥ तेप्राणिकान्हानमानीती॥ माब्रह्मरसाचीशुद्धीकेची॥३८॥ ब्रह्मरसाचीजे
गोडी॥ जोनरसेवीआवडी॥ त्यासीकैचीसंसारवाढी॥ तेपरात्परथडीपावले॥३९॥
तरीब्रह्मरसाचीयास्वादे॥ आत्मासंतुष्टपरमानंदे॥ क्षुद्रमानीजेईंद्रपद॥ नृपतीकी
टकयादबोलणेकाय॥४०॥ श्लोक॥ किंवार्येदर्पणेयस्य अवलोकनमीक्षीतं॥ दृश्यते
तत्स्वरूपेन नत्रैवपश्यकेनहि॥४१॥ हृदईदर्पणेयस्य मनस्तत्रावलोकयन्॥ दृश्यतेप्रती

गीता॥

(5A)

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(6) बिंबेन आत्मरुपेंच नीश्चीतं ॥ ८८ ॥ टिका ॥ वीचारे पाहता दर्पण ॥ स्वरुप आपुले दीसे
पुर्ण ॥ परी दर्पणा माजी आपण ॥ नाहीरी घपोस वेथा ॥ ४१ ॥ आपण येकनीराळा ॥ दु
जा दर्पणि पनी बिंबला ॥ हा भाव नाही गमला ॥ मुखी संचले नीज मुख ॥ ४२ ॥ दर्पणी
मुख कोठुन आले ॥ दर्पण काढीता मुख कोठे गेले ॥ हा गरे चते थें बींबले ॥ दर्पणी भा
२७ सले पृथक दृष्टी ॥ ४३ ॥ दर्पण हातीचा गळाला ॥ तो पाशाणि आदळला ॥ तो ह्मा ब
भंगुन गेला ॥ परी स्पर्शे मुखाला घडेना ॥ ४४ ॥ पात्र भेद करुन ॥ भीन्न भास दीसे जा २७
ण ॥ ते थिचा ते थें संचोन ॥ राहीला भीन्नपण असेना ॥ ४५ ॥ आपुले स्वरुपाची भेटी ॥
पाहावया हेतु पोटी ॥ तरी दर्पण पाहतां दृष्टा ॥ होय नेटी स्वरुपाची ॥ ४६ ॥ दर्पण पाहणे
राजनीती ॥ मुख के साहरे नीगुति ॥ मळीन तव वस्त्रे पुसती ॥ मुखन्या हाळी तीस्वरुप ॥ ४७ ॥
याला ॥ वीचार लक्षण दर्पण ॥ वीवके पाहता अवलोकुन ॥ तयासी दीसे स्वरुप पुर्ण ॥
परी आपणा हु निश्चयक नाहि ॥ ४८ ॥ हृदय दर्पण जाण ॥ मनकरी अवलोकन ॥ पाहे प्र

A joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

तिवीबेसंपुर्ण॥आत्मस्वरुपदर्शणमानसी॥४९॥असेदर्पणआलीयाहाता॥सह
जमनानीहोयआस्ता॥सहजीसहजपाहातां॥स्वस्वरुपताप्रतीबीबे॥५०॥स्लोक॥
आत्मज्योतीरुपेणदृश्यतेचनीरंतरं॥चीत्तबुद्धीस्थीरोमुत्वाहृदईभानुभासते॥९॥
आत्मसुद्धचैतन्यसस्वरुपज्ञाम्यतोविभु॥नीर्वीकारस्वयंज्योतीस्वभावाकेप्रकाशते॥१०॥
टिका॥तेआत्मस्वरुपनीश्चयेहोय॥नीरंतरतेचीज्योतीपाहे॥चीत्तबुद्धीस्थीरहृदय
भानुभासताहेसत्यसुख॥५१॥आत्मज्योतीरुपपुर्ण॥अखंडपाहेअवलोकुन॥ची
त्तबुध्धीरहोउन॥हृदईआपणभानुदेखे॥५२॥तरीआत्मवेपाहता॥ज्योतीरुपसा
दृश्यता॥नीरंतरअवलोकीता॥दिसतत्वतोस्वप्रकाश॥५३॥यालागीसीद्धहोजाण॥
चीत्तबुद्धीस्थीरकरुन॥पाहाताहृदयसुवन॥प्रत्यक्षआपणभानुभासे॥५४॥आ
त्माविसुद्धचैतन्य॥सस्वरुपशाम्यतवीसुजाण॥निर्विकारस्वयंज्योतीपुर्ण॥स्वभाव
केपनप्रकाशे॥५५॥नीस्वछनीर्मळनीजबोध॥नीत्यनिरामयसुद्ध॥असाजाणतोमी

(6A)

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(७)

२८ वीशाद ॥ आत्मा वीशुद्ध तो ऐसा ॥ ५६ ॥ सर्वभुती भगवान ॥ चेतना स्वरुप त्वे आपण ॥ ऐसा
तो चैतन्यघन ॥ जनी जनार्दण स्वरुप ॥ ५७ ॥ पृथ्वादी पंचभुते ॥ समस्त पावती क्षयाते ॥
आत्मा अक्षरे नीश्चीत ॥ म्हणो नी शाश्वत तो ऐसा ॥ ५८ ॥ जनी श्रेष्ठ म्हणती प्रभु ॥ तो सर्वी
चाळक स्वयंभु ॥ ऐसा जाणावा तो विभु ॥ सहजी तो प्रभु सर्वेस्व ॥ ५९ ॥ शवी ल्या शउरु सप्र
कार ॥ शरीरी संभवती वीकार ॥ ऐसा तो नव्हे साचार ॥ नीज नीर्वीकार परेत्मा ॥ ६० ॥ सु
र्यचंद्रा वीदीसी ॥ क्षय रुधी पावे सहसा गती ॥ आत्मा स्वतेज तेजो मुर्ती ॥ स्वयंजोती
तो ऐसा ॥ ६१ ॥ दीवा सुर्यप्रकाश ॥ रात्री चंद्र सावृ काश ॥ आत्मा तो स्वयेस्वप्रकाश ॥ स्वभा
वे दीसे ऐसा ॥ ६२ ॥ स्लोक ॥ आकाशेतो रवेसुर्ये गगने चंद्र भासते ॥ खमध्य वसते तारा
विद्योमे जोती संस्थितं ॥ ६१ ॥ दृश्य ते न च दिवाकारं खगाकारं विचीतयेत ॥ आत्ममध्ये
प्रभाकारं न किंचिदपि चिंतयेत ॥ ६२ ॥ टिका ॥ आकासी सुर्य तीष्टे ॥ गगनी चंद्र भासे
स्पष्ट ॥ खमंडळी तारा घनदाट ॥ चीद्योमि वरिष्ट स्वयंज्योती ॥ ६३ ॥ हकारी सुर्य २८

(7A)

प्रकाशे ॥ सकारीं चंद्र पृथ्वी वरुणे ॥ तारामंडळी ध्वनि भासे ॥ चीद्घोषी अवीनाशे ॥ स्व
यंज्योति ॥ ६४ ॥ वायोच्या नीरासं उर्ध्व आकासी ॥ सुर्यं तीष्ठे सावकासी ॥ गगन पोकळी
अधो दिसी ॥ चंद्र वरुणी भासन ॥ ६५ ॥ मध्य संधी रवि मंडळी ॥ तारा वसती सभ्राळी ॥
सरीव विद्यो समेळी ॥ ज्योतीनीर्मळी सोहं स्थळी ॥ ६६ ॥ अखंड सरीव परीपुर्ण ॥ चीद्
प योम संस्थीलीता जाण ॥ सोहं स्वयं ज्योती वसने ॥ प्रकाश पण सर्वदा ॥ ६७ ॥ ते दीसे
जैसे दीवाकर ॥ चींतीता दीसे खगाकार ॥ आपणामाजी प्रभाकर ॥ अन्य प्रकासवी
तु नये ॥ ६८ ॥ दृष्टी दीसे दीवा असा ॥ चीती ल्या भासे खगा सुरीसा ॥ आत्म मध्य प्रभा
पर्येसा ॥ आनंदें साचीं नावा ॥ ६९ ॥ बाळ सुर्य उगवला ॥ दीवस डोळा देखीला ॥
अखंड चींभीना वाटला ॥ भास जाला खगा असा ॥ ४७० ॥ आपणामाजी प्रत्यक्ष ॥
प्रभा दीसे पाहे साक्ष ॥ शब्द नि घती लक्ष अलक्ष ॥ अन्सथा अलक्ष लक्षु नये ॥ ७१ ॥
श्लोक ॥ तज्ज्योती हृदये स्थाने प्रत्यक्ष दृष्टी गोचरं ॥ पश्च गर्भे चरे द्रश्यती सम्मुको नात्र संशयः ॥ ६ ॥ टीका ॥

हृदईस्थानीं ज्योतीस्थीर ॥ प्रत्यक्ष होय दृष्टी गोचर ॥ पद्मगर्भी पाहे नर ॥ तो मुक्त नीर्धार
संशयो नाही ॥ ७२ ॥ नेत्र पद्मगर्भ पोटीं ॥ ज्योती प्रत्यक्ष दीसे दीठी ॥ ते हृदयस्थान संपुष्टी ॥
पाहे स्थानंद पुष्टी तो मुक्त ॥ ७३ ॥ यदर्थी संशयो न धरा ॥ तो पाहे ॐ मुक्त असा खरा ॥ सत्य
(४) जाणी जैसी हुं मुनेश्वरा ॥ कपील उत्तरा बोलतु ॥ ७४ ॥ ऐसे कोनक पीलमुनींची वचने ॥
से तो शालीसीद्ध साधुकाची मने ॥ पुढती ऐको वृयाप्रेम गहन ॥ ख्यानंद होउन बोलती ॥
॥ ७५ ॥ श्लोक ॥ ऋषिसीद्ध उवाच ॥ भगवान्नू बोधीतं सर्वे यथार्थ ज्योतीरेपकं ॥ तज्ज्यो
२९ ति हृदी पद्मे स्थितं शाश्वतं ब्रह्म केवलं ॥ १४ ॥ हृत्पद्मे स्थितं ब्रह्म तत्कथं दृष्टी गोचरं ॥ कु २९
त्र स्थितं हृत्पद्मं नेत्र कथं ज्योती प्रपश्यति ॥ १५ ॥ तत्सर्वे वद मे स्वामी केई हृदये प्रकाशं ॥ नेत्रम
ध्य स्यात्म ज्योतिं त्वं दर्शयेत्त्व महामुने ॥ १६ ॥ टीका ॥ जे का गुह्य जाण हृदईचें ॥ ध्वनमा
धुर्य मुनींच्ये ॥ ऐको नश्रवणि साचें ॥ ऋषिसीद्ध बाचेवाचें बोलती ॥ ७६ ॥ जी स्वामी कृपा
करून ॥ सर्वबोध केला भगवान ॥ आत्मज्योती स्वरूप पुर्ण ॥ प्रकाशघन यथार्थ ॥ ७७ ॥
तरि ज्योति शाश्वत ॥ हृत्पद्मी सुनीश्चीन ॥ स्वप्रकाश्य सदोदीन ॥ शाश्वत ब्रह्म केवळ ॥ ७८ ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

कपील

हृत्स्थी ब्रह्मस्थीर ।। ते कैसे होय दृष्टीगोचर ।। कोन हृत्पद्मनीर्धार ।। कैसा जोतीविचार पाते गीता
पा ।।७९।। तवं ते सर्व प्रकार ।। आह्मा लागुन सांगावा ।। वरन वृंदा वेमधुर ।। हृत्से कज नीर्धारे
दाखवावे मज ।।८०।। त्या माजी स्वात्मज्योती ।। स्वप्रकाश दीव्यमुर्ती ।। ते दाखवावे सुनि
श्चिती ।। आह्मा प्रती महामुनी ।।८१।। हृदय कमळ कोण ते जाणावे ।। माजी आत्मज्यो
ती केवी लखावे ।। तेनीश्चय उओळ दाखवावे ।। जेणे अनुभव स्पष्ट होय ।।८२।। सा महामुनी
कृपावंता ।। आ तेलीयाच्या मनोरथा ।। तु पुरवीता समर्था ।। अनाथ नाथा तुचि येकु ।।८३
श्लोक ।। श्रीकपीलोवाच ।। पादादि जानु पर्यंत पृथ्वीस्थान प्रतिष्टीतं ।। तत्रास्ती पद्मने
कं च सर्व देहेषु संस्थितं ।।८७।। जान्वादि नाभी पर्यंत स्थानमाप्य ति कथ्यते ।। आधारे
लींग नाभी च वेदशास्त्रादि संज्ञिकं ।।८८।। टिका ।। ऐसी ऐके कोन प्रश्नोक्ती ।। ऋषिसी ध्या
वी नीरसावया प्राती ।। जो नीर्वाह वेदांती सीद्धांती ।। मुनी तया प्रती बोलतु ।।८४।। धन्य भाग्य
ऋषिसी द्रावे ।। कि वा जन्मोधारण जडावे ।। या लागी संवाद सावे ।। कपील त्यार्य वावे बोलतु ।।८५।।

(8A)

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

रुषिसीऊदेखोनीसादरु॥बोलताजालामुनेश्वर॥जेणेब्रह्मसाक्षात्कार॥प्रत्यक्षदृष्टीगोचर
होय॥८५॥हृत्पद्मचानीर्धारु॥ज्योतीस्वरुपनीर्वीकारु॥परब्रह्महोयगोचरु॥तोवीचार
(१) अनुवादु॥८७॥पद्मेअसतीसत्यकै॥ज्यामाजीजेनीजनीष्टकै॥हृदयपद्मअसेयेका॥
त्त्वीवीशेदवीवेकबोलोपा॥८८॥याचेस्थानमानप्रुतासी॥वर्णमात्रुकापद्मासी॥वीस्ता
रसांगोसीऊदरुषी॥सावधश्रवणेसीयेकाय॥८९॥पादादीजानुपर्यंत॥पृथ्वीस्थानप्रति
ष्टीत॥तेथेपद्मयेकनीश्चीत॥असेस्थीतसर्वदेही॥९०॥जानुपासुनिनाभीपर्यंत॥अ
३० पस्थाननीश्रांत॥आधारस्वरुपनीष्टीत॥वदसमेतदळत्याची॥९१॥आधारपद्मचतु ३०
र्दळ॥तेथेवर्णच्यान्हीसोज्वळ॥वकारादीसकारदेववळ॥मात्रुकामेळत्याचक्री॥९२॥
व्यक्तवर्णअरुपभासे॥गणेशदेवतअसे॥सादीबुद्धीशक्तीवसे॥जपहोतसेसाशत॥९३॥
तैसेचीलींगस्थान॥पद्मशडदळस्वाधीष्टान॥बकारादीलकारवर्ण॥दळव्यापुनराही
ला॥९४॥पीतवर्णहेमाभासे॥ब्रह्मादेवततेथेवसे॥शक्तीसावीत्रीअसे॥सासहश्रास
जपहोय॥९५॥नाभीस्थानीमनीपुर॥वीष्णुदेवतनीर्धार॥लक्ष्मीशक्तीनीर्धार॥नी

कपील

(9A)

अप्रकार वर्णभासे ॥९६॥ स्लोक ॥ दलें षुदश वर्णेसु ॥ बास बालउ फेस्वुना ॥ त्रिणो पद्मकें त्रिणि
मत्त दुर्ध्वेप्रकाशें शान्ति ॥९९॥ टिका ॥ पद्म दशदळी शोभत ॥ दश मात्रुकिसें युक्त ॥ उकारा
तज पें होत ॥ सास सहस्र ॥९७॥ श्री स्थानी तीसी पद्म ॥ आधार लींग नाभी क्रम ॥ पुर्ण मात्रुके
सी देवोत्तम ॥ अनुक्रमे सांगीतली ॥९८॥ याही परते उर्ध्वे चक्रासी ॥ तेही सांगु अन्वयेसी ॥
नाभी पासुनी कंठासी ॥ अग्नीस्थान सीं शोभत ॥९९॥ स्लोक ॥ नाभ्यादि कंठ पर्यंतं अग्नी
स्थानं सुशोभीतं ॥ तन्मध्ये पद्मकं नादं हदिस्थुर्व्वसंसिके ॥१००॥ दलें द्वादश वर्णेसुन्य
स्तमस्तूरमव्ययं ॥ ककारादी ठकारांत वर्तंते सर्व देहीना ॥१०१॥ टिका ॥ नाभी पासुन
कंठ पर्येंत ॥ अग्नीस्थान सुशोभीत ॥ मध्ये पद्म ये कमें डीत ॥ हृदय वीख्यात स्थुळजा
ण ॥५००॥ तरी ते थें अनुहातचक्र ॥ वर्तुळ शोभे द्वादश पत्र ॥ ककारादी ठकार वीख्वीत्र ॥ व
र्णपवीत्र शोभती ॥१॥ रुद्रदेवत सनातन ॥ पार्वती शक्ती अधीष्टान ॥ स्वेत वर्णसु प्रभा
सन ॥ सास सहस्र होणे जपासी ॥२॥ ऐसें सस कळ देहासी ॥ वर्णव्यक्त मात्रुकेसी ॥ वसतु सेनी

गीता

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१०)

श्वयेसी॥जाणासी॥दूरशीसक्व्हो॥३॥स्लोक॥तत्वंठाद्विम्रपर्यंतवायुस्थानमीतीस्थनं॥
तालमुलेस्थीनं[illegible]दलशोडशाकर्णीकं॥१०२॥श्वरीनेशोडसक्रूतत्रदुर्ध्वेहृदिसुक्ष्मकं॥
साहृदीपद्मसुक्ष्मवंचक्षुरयेसुशोभितं॥१०३॥साहृदीहृदिमीत्याहुसर्वेशासुसुसंमतव
अन्यथाहृदीकंन्नामस्थुच्छबुधीविवर्जेयेतु॥१०४॥टिका॥कंठापासुनिम्रपर्यंत॥वायुस्थ
नविख्यात॥सोळादळमंडीतपद्म[illegible]तेथे॥१॥शोडशादळीमनोहर॥वीराजीतसोळाअक्षर॥
३१ ध्वनिउठतीमधुर॥नादेअंबरखोदाटे॥[illegible]वअग्नियाशक्तीसी॥
विशुद्धचक्रीशोभतु॥२॥त्याहीवरतेपाहे॥प्रगटदीसेसुक्ष्महृद ३१
य॥तेथेपद्मसुंदर्य॥सुक्ष्मआहेद्वीदळ॥३॥परमात्मादेवतेसी॥अर्धांगीमायाशक्तीसी॥
पानीकमययवर्णभासेसी॥अग्नीचक्रासीशोभायमान॥४॥यकसहस्रजपहोय॥मव
मध्येस्थळीपाहे॥काकीमुखम्हणतीहे॥वरीष्टहोयपद्मात॥५॥द्वीदळपद्मीवर्ण॥हका
रक्षकारजाण॥अखंडकरीतीआयागमन॥वायोवाहणसर्वदा॥६॥१०॥च्यक्षुअग्नी॥

...Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे

राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)

दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८

Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com